

## Група 209 Всесвітня історія

### Урок 24 . Латинська Америка.

Всесвітня історія Т.Ладиченко

#### Домашнє завдання

Параграф 21 ст.107-115 опрацювати;

Письмово ст. 115 записати в конспекті;

**Початковий рівень** ст. 115 завдання 1- хронологічне;

**Середній рівень** ст. 115 завдання 1- інформаційне;

**Високий рівень** ст.115 завдання 1-4 логічне;

[https://prezi.com/hodv9hdd\\_pn2/presentation/](https://prezi.com/hodv9hdd_pn2/presentation/)

### Латинська Америка після Другої світової війни

#### 1. Основні тенденції розвитку країн Латинської Америки після Другої світової війни

У країнах Латинської Америки після Другої світової війни відбулися значні зрушення. Це пояснюється тим, що країни Латинської Америки значно раніше отримали незалежність. Їм на шляху модернізації не доводилось переживати цивілізаційного шоку, як це було в країнах Африки та Азії, вони були частиною західної, європейської за походженням, цивілізації.

Коріння латиноамериканської відсталості крилось в існуванні великих земельних володінь – латифундій. Це призводило до безземелля селян, низького рівня життя, аграрного перенаселення і безробіття, низької продуктивності праці, примітивних технологій і, відповідно, до соціальної напруги. Таке суспільство не могло бути демократичним, воно трималось на насильстві.

Напередодні Другої світової війни почався занепад латифундій. Після завершення війни цей процес посилювався. Тривала боротьба селян примушувала уряди проводити аграрні реформи. Всі вони незалежно від масштабів підривали позиції латифундистів. Найбільшого удару завдали латифундіям зростання промисловості, формування національного капіталу і, відповідно, нової економічної еліти, для якої латифундії були уособленням старих порядків. Демографічний вибух зумовив масову урбанізацію і перенесення центру політичного життя із сільської місцевості у місто.

#### Особливості розвитку країн Латинської Америки після Другої світової війни

- |   |
|---|
| <ul style="list-style-type: none"><li>· Держави Латинської Америки раніше інших здобули національну незалежність. Їм на шляху модернізації не доводилось переживати цивілізаційного шоку, як це було в країнах Африки та Азії, вони були частиною західної, європейської за походженням, цивілізації.</li></ul> |
| <ul style="list-style-type: none"><li>· Для економіки регіону було характерним розвиток експортного аграрно-сировинного господарства, підпорядкованість його зовнішньому ринку.</li></ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"><li>· У сільському господарстві домінуюча роль належала латифундіям, які впродовж другої половини ХХ ст. поступово втрачають свої позиції.</li></ul>  |

<ul style="list-style-type: none"> <li>Швидке зростання міст і міського населення. Проте урбанізація латиноамериканського типу мало пов'язана з розвитком промисловості, відбувається за рахунок зростання маргінальних прошарків суспільства.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Низький рівень життя більшої частини населення.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Латинська Америка – зосередження всіляких протиріч у всіх сферах життя суспільства.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>90% населення католики. Це половина католиків світу.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Політичне життя країн регіону характеризується нестабільністю. Значний вплив військових. Переважання насилля у політичному житті. Існування партизанських, екстремістських угруповань. Вплив наркомафії.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Нерівномірність розвитку країн регіону. Найбільш розвинути країни регіону, що найбільше просунулися по шляху модернізації: Аргентина, Уругвай, Чилі, Бразилія, Мексика, Венесуела, Колумбія – їх населення складає 75%, на їх долю приходить 80-85% ВВП.</li> </ul>

Після Другої світової війни становище в економіці латиноамериканських країн було сприятливим для проведення реформ: вони мали солідні валютні накопичення, зросла їх частка у світовій торгівлі. Ці фактори були використані урядами країн Латинської Америки для проведення імпортозамінної індустріалізації. Реформи проводились під помірковано націоналістичними гаслами, що користувалися певною підтримкою населення. Це сприяло формуванню у цих країнах популярних, але авторитарних режимів. Приклад тому – президентство Хуана Домінго Перона в **Аргентині** (1946-1955 рр. і 1973-1974 рр.; у 1949-1955 рр. – фактичний диктатор).

Перон провів часткову націоналізацію, сплатив борги країни, домогся самозабезпечення Аргентини основними промисловими товарами. У період його правління в Аргентині був створений перший в Латинській Америці реактивний літак, але під тиском США його виробництво було припинено.

У **Бразилії** в 1950 р. повернувся до влади Жетуліо Варгас, який відродив свою політику 30-х років, але уже без спроб копіювання фашистських держав. Змінивши його у 1956 р., Ж.Кубічек продовжив імпортозамінну індустріалізацію. На початок 60-х років Бразилія наполовину забезпечувала себе промисловими товарами.

У **Мексикі** лінію, розпочату президентом Ласаро Карденасом, у 1934-1940 рр., продовжували і після Другої світової війни. Індустріалізація йшла за рахунок розвитку державного сектору, продовжувалась аграрна реформа.

США в період 40-60-х років були стурбовані лише одним: запобіганням проникнення СРСР у Латинську Америку. Для здійснення цього США робили ставку на посилення воєнного потенціалу і на воєнно-політичне співробітництво з країнами Латинської Америки. У цей час було укладено угоду про колективну безпеку (1948 р.), створено Організація Американських Держав (1948 р.). Американці переозброїли місцеві армії і створили нову військову еліту, яка пройшла підготовку у США. При цьому США мало турбували проблеми внутрішнього життя цих країн, якщо там не було безпосередньої

загрози приходу до влади комуністів. США влаштували в цих країнах режими, які повністю залежали від них, на зразок Батісти на Кубі, або Сомоси в Нікарагуа.

У 50-60 роках почався новий етап соціально-економічного розвитку країн Латинської Америки. Ресурси для проведення імпортозамінної індустріалізації були вичерпані, державний бюджет з великими труднощами справлявся з необхідністю підтримати державний сектор економіки. Великі державні бюджетні дефіцити були викликані здійсненням надто амбіційних проектів. Наприклад, у 1957 р. в Бразилії почалось будівництво нової столиці подалі від перенаселеного Ріо-де-Жанейро. Це було ультрасучасне місто, побудоване за проектом всесвітньо відомого архітектора Оскара Німейєра і назване Бразилія. Нова столиця мала символізувати майбутнє країни. Мексика домоглась права проведення у своїй столиці Мехіко олімпійських ігор 1968 р., що змусило повністю реконструювати багатомільйонне місто. Грандіозні проекти призвели також до інфляції, зростання соціальної напруги. Національна грошова одиниця крузейро з 1961 по 1964 р. "схудла" у 5 разів.

У Латинській Америці розвиток йшов двома шляхами. Там, де на хвилі масового невдоволення до влади приходили ліві сили, ставали на шлях будівництва соціалізму.

Так, у 1959 р. партизанська війна на **Кубі** завершилась зникненням проамериканського режиму. Лідер повстанців Фідель Кастро очолив новий уряд. Своє завдання він бачив у незалежності Куби і проведенні соціальних реформ. У здійсненні своїх задумів він зіткнувся з опором США, які мали на Кубі значну власність. Кастро здійснив націоналізацію цієї власності і встановив тісні відносини з СРСР. Це викликало рух опору, який спирався на підтримку уряду США та на кубинську общину у США. США організували збройну інтервенцію загонів гусанос на Кубу (1961 р.), але вона провалилась. Це прискорило реформи на Кубі і співробітництво з СРСР.



*Урядова делегація УРСР зустрічає керівника Куби Ф.Кастро*

М.С.Хрущов був захоплений ідеєю отримати союзника у 90 мільярдів від США і, не задумуючись, пішов заради збереження режиму Кастро на ризик ядерної війни (Карибська криза 1962 р.). Зближення з СРСР дало Кастро зразок ідеальної, з його точки зору, держави. Партизани стали комуністами, на Кубі почалось будівництво соціалізму. У 60-ті роки в країні було фактично відмінено гроші і введено прямий продуктообмін. Кастро вважав, що Латинська Америка вже дозріла до соціалістичної революції, і намагався, правда безрезультатно, роздути революційну пожежу на континенті. Під час однієї з таких спроб загинув у Болівії сподвижник Кастро – Ернесто Че Гевара.



*Че Гевара*

У 70-х роках від комуністичних експериментів довелось відмовитись. Куба перетворилась у звичайну тоталітарну соціалістичну країну. Зберігалась традиційна залежність кубинської економіки від експорту цукру, але вже не у США, а в СРСР і країни Східної Європи. СРСР став головним кредитором Куби. Наприкінці 80-х років, як тільки СРСР зіткнувся з економічними труднощами і скоротив допомогу кубинській економіці, Куба потрапила в стан перманентної кризи. Розпад СРСР позбавив Кубу зовнішньої підтримки. Керівництво Куби намагається врятувати становище: економіка працює у надзвичайному режимі, скорочуються соціальні програми, створюються умови для розвитку туризму, робляться перші кроки у модернізації економіки. У 90-ті роки з Куби здійснюється масова нелегальна еміграція у США. Сполучені Штати виявились нездатними прийняти велику масу біженців і частина їх була відправлена назад, на Кубу.

У **Чилі** спробу побудувати соціалізм у 1970-1973 рр. здійснив уряд президента Сальвадора Альєнде, який складався з комуністів і лівих соціалістів. Побудова соціалізму відбувалась у межах конституційної законності. Радикальні перетворення, які включали і націоналізацію мідної промисловості, провідної галузі економіки, викликали у країні справжній хаос і масові невдоволення, які підсилювались провокаціями з боку ЦРУ США. Скориставшись цим, генерал Августо Піночет, за згодою США, здійснив державний переворот і встановив у країні диктаторський режим. Президент Альєнде загинув під час штурму президентського палацу.



*Сальвадор Альєнде*

У **Нікарагуа** в результаті тривалої партизанської війни в 1979 р. до влади прийшов фронт національного визволення ім. Сандіно. Сандіністи скинули найбільш одіозний режим у Латинській Америці – режим Сомоси, який правив країною протягом понад 30 років. Події у Нікарагуа розгортались за кубинським зразком і з такими ж результатами. Проти соціалістичних експериментів сандіністів у країні виник повстанський рух, який об'єднував, як колишніх сомосовців, так і представників демократичних рухів. В ньому брали участь також загони самооборони індіанських племен з віддалених районів країни. Цей партизанський рух значною мірою був організований і озброєний США. США зосередили на кордонах з Нікарагуа збройні сили і погрожували агресією, а всередині країни активно формувалась легальна опозиція. Опинившись перед вибором: йти до кінця у побудові соціалізму і до перемоги у громадянській війні, чи піти на громадянський мир, сандіністи обрали останнє. На вільних виборах 1990 р. вони, як і очікувалось, потерпіли поразку, але залишились впливовою політичною силою. Президентом Нікарагуа було обрано Віолетту Чаморро. Міністром оборони став лідер сандіністів Даніель Ортега.

Для деяких країн Латинської Америки нова стратегія починалась з констатації факту неможливості і навіть згубності повної незалежності і зводилась до прискорення інтеграції країн Латинської Америки у світову економіку. Для реалізації цієї стратегії передбачалось ліквідувати всі бар'єри у розвитку торгівлі і відкрити доступ іноземному капіталу. По суті це був поворот на 180 градусів від політики 30-50-х років і зовні виглядало як повернення до старих порядків, коли у країнах Латинської Америки господарювали іноземні компанії. Такий шлях розвитку не користувався підтримкою і проводився диктаторськими режимами (військовими хунтами). Такі режими були встановлені в Аргентині – 1962 р., Гватемалі, Гондурасі, Еквадорі – 1963 р., Болівії, Бразилії – 1964 р., Чилі – 1973 р. Військові хунти вели безпощадну боротьбу з лівими силами, обмежували політичні свободи. У результаті цього нерідко гинули невинні люди. Досягнута таким шляхом відносна внутрішня стабільність і створення пільгових умов для іноземного капіталу призвели до притоку іноземних інвестицій і прискорення розвитку цих країн. Зміцнювався і національний капітал. Бразилія на початку 80-х років обігнала за обсягом валового національного продукту Італію і наблизилась до Англії. Вона зайняла 7-ме місце у світі по виробництву сталі, 8-ме – по виробництву телевізорів, 10-те – по виробництву легкових автомобілів. Зворотнім результатом цього курсу стало зростання зовнішнього боргу й інфляція. Так поступово формувалась соціально-політична криза військових режимів.

Вагомим фактором розвитку латиноамериканських держав був і лишається масовий партизанський рух. Він мав різний характер: антиамериканський, проти воєнних диктатур, за проведення соціальних реформ, прокомуністичний, антикомуністичний, національно-визвольний, екстремістський і т.д. В історії цього процесу після Другої світової війни можна виділити кілька етапів.

### **Повстанський і партизанський рух в країнах Латинської Америки**

Перший етап, пов'язаний з кубинською революцією 1959 р., мав антиамериканський, загальнодемократичний характер.
---

Другий етап (60-ті – початок 70-х років) проходив під безпосереднім впливом кубинської революції. У період 1960-1967 рр. в Латинській Америці нараховувалось 12 вогнищ партизанської боротьби. Не дивлячись на те, що всі вони були придушені, вони сприяли процесу демократизації у цих країнах.
---

Третій етап (кінець 70-х – 80-ті роки) пов'язаний головним чином з боротьбою в країнах Центральної Америки, насамперед сандиністів у Нікарагуа. Їхня перемога надихнула партизанський рух у Сальвадорі, Гватемалі, Гондурасі лівого спрямування, викликала антисандиністський рух "контрас" у Нікарагуа.
--

Четвертий етап (80-ті – 90-ті роки) – активізація діяльності воєнно-політичних організацій у Перу і Колумбії, тісно пов'язаних з наркомафією. У 90-ті роки спалахнула партизанська боротьба на півдні Мексики. Місцеві індіанці підняли повстання проти нестерпних умов життя.
--

Збройні антиурядові виступи у країнах Латинської Америки обумовлюються переважно внутрішніми соціально-економічними і політичними проблемами цього регіону.

Соціальна напруга 50-60-х років, перемога Ф.Кастро на Кубі змусили США змінити політику у регіоні. У 1961 р. президент США Кеннеді проголосив новий курс у відносинах з країнами Латинської Америки – "Союз заради прогресу". Щоб уникнути кубинського варіанту, США пропонували допомогу у подоланні відсталості, акцентуючи увагу на соціальних реформах. Одночасно США приступили до організації у Латинській Америці спеціальних антиповстанських збройних сил. Прагнучи надати своїм відносинам з країнами Латинської Америки партнерського характеру, вони нерідко зривались на традиційну інтервенціоністську політику. Так, у 1961 р. вони допомогли кубинським повстанцям гусанос висадитись на Кубі і протягом тривалого часу ЦРУ США намагалось усунути Кастро від влади. У 1965 р. американські війська висадились у Домініканській республіці, а в 1973 р. підготували в Чилі скинення президента Сальвадора Альєнде. Така політика США породила широкі антиамериканські настрої у Латинській Америці, які у 70-ті роки досягли апогею.

Радикальна зміна ситуації відбулася, коли президентом США став Джиммі Картер, який в основу зовнішньої політики поклав тезу про неприпустимість порушення прав людини. Картер, зокрема, після тривалих і складних переговорів підписав з Панамою угоду про передачу їй каналу, який був у власності США. Це був крок, який усунув одне із головних джерел невдоволення латиноамериканською політикою США. Завдяки такій політиці США диктаторські режими втратили підтримку і їхнє падіння стало справою часу. Першим впав диктаторський режим Сомоси в Нікарагуа.

У 80-ті роки у країнах Латинської Америки утверджуються демократичні режими. 1980 р. – Перу, 1982 р. – Болівії, 1983 р. – Аргентині, 1985 р. – Бразилії, Гватемалі, Гондурасі, Уругваї, 1989 р. – Сальвадорі і Парагваї, 1990 р. – Чилі, а до 1992 р. у всіх інших, крім Куби. У 1994 р. на багнетях американських військ була принесена західна демократія на Гаїті. На останній сесії Генеральної Асамблеї ОАД було закріплено положення про застосування санкцій у разі рецидивів відновлення авторитарного правління.

Прихід до влади демократично обраних урядів поглибив курс на активну участь у міжнародному поділі праці, на інтеграцію у світову економіку. Ставка була зроблена на розвиток ринкових структур економіки, розв'язання проблеми державних фінансів за рахунок приватизації державного сектору. Країни Латинської Америки намагаються зробити економіку соціально орієнтованою і ліквідувати зовнішній борг.

Латиноамериканським країнам вдалося знайти власне місце у світовій торгівлі. Вони експортують товари з високим рівнем обробки і технологічних компонентів. Бразилія, Аргентина, Мексика вже переросли рамки традиційних уявлень про країни, що розвиваються, і впритул наблизились до групи промислово розвинутих країн.

Таким змінам у країнах Латинської Америки сприяють радикальні структурні зміни в економіці на основі неоліберальної моделі розвитку з акцентом на удосконалення

ринкових механізмів, приватизацію державного сектору, створення адекватної юридичної бази, податкової системи і т.д.

## 2. Інтеграційні процеси в регіоні

Спільне історичне минуле, схожість економічних процесів, мовна і культурна близькість стали тим підґрунтям, на якому після Другої світової війни активно розгортались інтеграційні процеси в Латинській Америці.

Першим кроком на цьому шляху стало політичне співробітництво держав Західної півкулі. У вересні 1947 р. 20 країн Америки підписали в Ріо-де-Жанейро Міжамериканський договір про взаємодопомогу. У 1948 р. на IX Міжамериканській конференції у Боготі було створено Організацію Американських Держав (ОАД). Там же було прийнято "Декларацію про збереження і захист демократії в Америці", яка мала антикомуністичну спрямованість. ОАД санкціонувала втручання у внутрішні справи країн, яким загрожувала комуністична небезпека.

Прагнення урядів країн Латинської Америки вирватись з економічної відсталості і стати на шлях стабільного економічного розвитку дало поштовх до економічної інтеграції, яка розвивається на субрегіональному й регіональному рівні. Економічна інтеграція включає в себе засоби по блоковій лібералізації взаємної торгівлі і режиму інвестицій; формування єдиних валютних просторів, координацію і уніфікацію внутрішньої торгівлі; проведення колективної зовнішньоекономічної політики з метою створення на континенті зон вільної торгівлі і її наступної трансформації у спільний ринок.

На вирішення цих завдань орієнтована діяльність регіональних об'єднань, які виникають у 50-ті роки. У 1959 р. створено Міжамериканський банк розвитку. У 1960 р. Аргентина, Бразилія, Уругвай, Чилі, Парагвай, Перу утворили Латиноамериканську асоціацію вільної торгівлі (ЛАВТ). Згодом ЛАВТ стала об'єднувати 22 держави регіону і навіть Кубу. У 1980 ЛАВТ була реорганізована у латиноамериканську асоціацію інтеграції (ЛАІ). У процесі економічної інтеграції та угод про "спільний ринок" у 1975 р. виникає Латиноамериканська економічна система (ЛАЕС). Діють також субрегіональні об'єднання – Центральнаамериканський спільний ринок (ЦАСР), Карибська асоціація вільної торгівлі (КАВТ). Венесуела, Колумбія, Еквадор, Перу, Болівія утворили так звану Андську групу. У 1991 р. Аргентина, Бразилія, Парагвай і Уругвай утворили Спільний ринок країн півдня Латинської Америки (МЕРКОСУР). Договір передбачав митного союзу і координацію економічного розвитку. Крім того, діють об'єднання, створені для вирішення конкретних проблем. У 1983 р. Мексика, Венесуела, Колумбія, Панама об'єднались у Контадорську групу для подолання конфліктів у Центральній Америці. Функціонує Амазонський пакт, покликаний вирішувати екологічні проблеми. Для вирішення проблем заборгованості у 1984 р. створено Картахенську групу.

Незважаючи на таку кількість організацій, реальна інтеграція країн Латинської Америки залишалася мрією. Воєнні диктатури, революції, перевороти, партизанські рухи, міждержавні конфлікти, амбіції окремих лідерів стримують цей процес.

На початку 90-х років склались необхідні умови для кращого розвитку інтеграційних процесів. У всіх країнах, крім Куби, до влади прийшли демократично обрані



президенти, уряди. Розпочалися широкі економічні реформи. США, Канада, Мексика у 1992 р. підписали угоду про північноамериканську зону вільної торгівлі (НАФТА). До неї також тяжіє Чилі. У 1995 р. у Маямі відбулась нарада лідерів країн Західної півкулі, на якій президент США Білл Клінтон запропонував створити спільний ринок від Аляски до Вогняної Землі, споживачами якого стали б 850 млн. осіб. але інтеграційні процеси в регіоні пішли дещо по іншому сценарію.

Найбільш ефективним економічним об'єднанням Південної Америки став МЕРКОСУР, в якому об'єднані найбільш сильні економіки регіону: бразильська і аргентинська. З моменту утворення до теперішнього дня об'єм взаємної торгівлі між країнами зріс у 3 рази. Вдалось врятувати цілі галузі національних економік. У відповідності до угоди про вільну торгівлю між чотирма країнами були ліквідовані митні тарифи на 905 товарів, узгоджені загальні зовнішні тарифи на 85% товарів, що імпортуються, налагоджені механізм регулярних консультацій на рівні голів держав і урядів, міністрів закордонних справ, економіки, фінансів, торгівлі, соціального забезпечення, культури, під час яких здійснюється координація національних політик.

Ефективність МЕРКОСУРа проявилась в роки економічних криз в Бразилії та Аргентині наприкінці 90-х років. XX ст. До того ж союз врятував від занепаду економіки Уругвая і Парагвая. Економіка останнього до того ж показує визначні темпи розвитку (до 10% на рік) і дотягується до більш розвинутих партнерів. Успіхи Парагвая вирішили повторити Болівія і Еквадор, зажадавши вступити до союзу. Зрештою 1 липня 2004 р. відбулося об'єднання МЕРКОСУР і Андської групи. В результаті в Південній Америці виник спільний ринок з населенням у 350 тис. чол. Лідери держав нового союзу активно обговорюють ідею створення єдиної латиноамериканської валюти, щоб протистояти доларизації (Еквадор перейшов на долар США, під такою загрозою знаходиться і Аргентина). До нового союзу прагне долучитися і Мексика, яка розчарувалася у НАФТА. Якщо таке відбудеться, то це стане початком розвалу економічної залежності Латинської Америки від США.

### **Підсумки**

У другій половині XX ст. країни Латинської Америки значно просунулися по шляху перетворення з аграрно-сировинного придатку світового ринку у регіон з розвинутою інфраструктурою і промисловістю. Найбільші країни регіону – Бразилія, Аргентина, Мексика опинилися на порозі перших десяти країн світу по об'єму промислового виробництва. Суттєві зміни відбулися і в політичному житті, відійшли у минуле традиційні авторитарні диктатури. Утверджуються традиції парламентаризму і демократії. Нова влада будує свою політику на основі пошуку компромісу, згоди, примирення різних політичних сил. Значно змінилася роль країн Латинського Америки і на міжнародній арені, їх зовнішньополітичний курс вийшов з тіні політики США.